

Grenzeloos

Bert H.R. Bossaert

'Over Leven'

Voor hen die durven dwalen in de duisternis.

Inhoudsopgave

Brussel in Duitsland.....	9
François en Kamal.....	24
Waarom ik en niet een ander?.....	32
Terugtrekken!.....	34
Nieuw in het land, nieuw op de gang.....	37
Willem de Zuchter.....	41
Grenzen bestaan niet.....	49
Eindelijk rust.....	54
Puree op het menu.....	57
Uw oorzaak, mijn gevolg.....	62
Touwen en kalashnikovs.....	67
Seks met een Voodoo-pop.....	71
Viezer dan puree.....	74
Moedeloze knikjes.....	77
Alles moet mee.....	84
Doe dat je niets merkt.....	90
De afrekening volgt.....	93
Kamal in verval.....	97
Een stap voorwaarts.....	107
Van uitpuilende frustratie.....	117

Dat ene antwoord.....	130
1 + 1 = 1.....	133
De stoel van eeuwige pijn.....	147
Kabaal met Kamal.....	150
Slikken met een droge keel.....	158
Zuchten in de keuken.....	161
Te luide stiltes.....	171
Een vod teveel.....	174
Bittere woorden, brandende ogen.....	185
Onhandig op bed.....	188
Ogen die vertellen kunnen.....	192
Het begin van het einde.....	194
Van klein naar groot.....	202
Telefoontje hier, envelop daar.....	206
Ik vertrek, jij verrekt.....	222
Wij vertrekken, jullie verrekken.....	230
Afscheid van geen vriend.....	236
De grote verdwijntruc.....	242

Brussel in Duitsland

Ik schreef met grote, krullerige letters 'Ik...is...vluchteling' en bekeek mijn schrijfsel met een glans van fierheid in mijn ogen, stak mijn blad op om het aan de lerares te laten zien, een pronkerige dame van een jaar of dertig met een bleke huidskleur en heel donker haar, vermoedelijk geverfd om er nog strenger uit te zien dan ze al was.

Ik hield van haar ogen, ze beloofden me avontuur, oh ja, er zat avontuur aan te komen, ik voelde het tintelen in mijn tenen, er stond zoveel te gebeuren. Niet veel met Linnie, maar dat wist ik toen nog niet...

Ik hou van strenge vrouwen. Ik hou van deze Linnie. Ze geeft les aan de vluchtelingen die opgevangen werden hier, in het opvangcentrum in Brussel, een gewest van Duitsland, zo had ik geleerd van mijn medevluchtelingen, en daarom leerde ik nu Duits.

”Goed,” zei Linnie terwijl ze mijn blad aannam en de woorden vluchtig overliep. Haar donkere wenkbrauwen trokken zich even samen, alsof ze ergens een fout verwachtte, maar haar lippen kromden zich in een glimlach. ”Ik zie dat je je best hebt gedaan. Maar weet je wat, misschien kunnen we het een beetje verbeteren.”

Ze schreef met strakke letters onder mijn zinnen: "Ik ben een vluchteling."

Haar handschrift was rechtlijnig en perfect, zoals zijzelf was, ik hield ervan als ze me verbeterde, ze kwam dan altijd naast me leunen op mijn bureau om te schrijven en hing zo dicht tegen me aan dat ze bijna in mijn ogen hingen. Ze schreef alsof ze nooit een vergissing maakte in haar leven. Ze keek me aan en vroeg: "Kun je het verschil uitleggen?"

Ik slikte, voelde hoe de andere cursisten naar me keken, vooral Abdou, die altijd iets te zeggen, maar nu van Linnie niet mocht spreken. "Euhm... 'Is', is anders dan 'ben'?" probeerde ik, mijn stem onzeker.

"Ja," zei ze, terwijl ze haar handen op haar heupen zette. "En 'is' gebruik je voor een voorwerp, terwijl 'ben' over jezelf gaat. Snap je?"

Ik knikte langzaam, maar in mijn hoofd draaiden de woorden zich in alle richtingen. Het leek eenvoudig, maar elke keer als ik ze wilde gebruiken, voelde het alsof ik iets verkeerd deed. De klanken van mijn eigen taal botsten met die van het Nederlands. Ik kon het ginder al niet, wat zou ik het hier kunnen...

De Linnies glimlachten naar me. Opnieuw. Alle twee. alsof ze mijn worsteling begrepen. "Probeer het eens opnieuw, maar zeg het hardop deze keer."

Ik keek naar mijn blad, naar haar woorden. "Ik... ben een vluchteling," zei ik. Mijn stem was zacht, maar vastbesloten, en ik had meteen voor de eerste keer iets uitgesproken in het nederlands dat niet gelogen was.

"Goed zo," zei ze, en haar glimlach leek oprecht. "Dat is het begin."

Terwijl ze doorging met de andere cursisten, bleef ik naar mijn blad staren. De woorden voelden vreemd, maar ze hoorden nu bij mij, ze zouden nooit meer weggaan. *Ik ben een vluchteling*, herhaalde ik in mijn hoofd. Een tijdelijke status.

Want ooit houdt dat op, ooit valt de bijl.

De vrees om teruggestuurd te worden was werkelijk, als een steen die altijd op mijn borst lag. Een zware, koude steen die je voelt zodra je 's ochtends je ogen opent en die alleen maar zwaarder wordt naarmate de dag vordert.

In mijn eigen land ben ik niemand meer. Geen mens, geen nummer, geen gedachte. Daar ben je een lichaam dat niets waard is, behalve wat het aan angst kan opbrengen bij de rest. Ze weten er hoe ze je moeten breken.

Mijn buurjongen werd meegenomen omdat iemand beweerde dat hij 'iets' had gezegd had over 'iemand'. Iets

kleins, iets onbenulligs, maar genoeg om hem uit zijn bed te sleuren midden in de nacht.

De dingen die ik gezien heb, dat hou je niet voor mogelijk. Moest ik er een boek over schrijven, dan zou ik die dingen niet neerschrijven. Omdat mijn lezers tijdens het lezen zouden moeten overgeven, waardoor die boek niet meer gelezen kan worden. Ze zouden hun voordeur openen, het boek erdoor gooien en hun deur dicht smijten, misschien nog iemand rakend onderwege.

Je houdt niet voor mogelijk wat er in zou staan, het is erger dan je denkt. Ze halen je familie erbij, laten je kijken. Een zus, een moeder, een vrouw. Het maakt niet uit wie.

En als je denkt dat ze alles hebben afgenomen, van brood tot waardigheid en van kleding tot zelfrespect, als je denkt dat het niet erger kan, dan lachen ze. Ze lachen omdat ze weten dat er altijd nog wel iets is dat ze van je kunnen pikken. Ze vinden altijd wel iets nieuws om van je af te pakken. Een stuk brood zo oud dat je je tanden erop breekt, een steen om naar iemand te gooien, je zuster van zestien of zo... in tijden van oorlog is blijkbaar zelfs een kamelendrol iets waard. Werkelijk... ze zouden de lucht uit je longen komen pikken.

Die vrees om naar daar teruggestuurd te worden is een constante. Je weet dat de brief met het verdicht ooit komt. Elke keer als iemand in dit centrum een formulier of brief

brengt, elke keer als Willem mijn naam uitspreekt, voel ik mijn maag keren. Komt hij mij mijn uitwijzing geven?

Teruggaan? Dat is geen keuze, dan zal ik hier wel in de goot gaan liggen sterven. Teruggaan is ophouden met bestaan.

Ik wil bestaan. Ik wil leven! Is dat nu zoveel gevraagd?

Zelfs al is het hier, zelfs al is het in een kamer met schimmel op de muren, gehuld in een toekomst die net zo vaag is als de rook van een sigaret.

Da's toch zo raar niet, of wel?

Ik had een politieagent ontmoet die me op straat tegenhield toen ik in de hoofdstad van een naburig land, ik geloof in Verviers in Luxemburg, me vroeg achter mijn papieren. Ik had alle mogelijke papieren gegeven die ik op zak had, de rekening van de winkel waar ik fruit had gekocht, een blad waarop een adres in Brussel stond waar ik naartoe moest, en verder een bladzijde dat ik had gekregen waarop iets stond dat ik niet kon lezen maar dat in mijn ogen nog het meeste leek op schunnige praat.

De politieagent had me strak aangekeken, zijn blik ondoorgrondelijk, en zonder een woord te zeggen nam hij de papieren aan. Hij liet zijn ogen snel over de bonnetjes en de adresnotitie glijden. Toen hield hij stil bij het blad dat ik zelf

niet kon lezen. Het was een scheurpapier, vaal en gevlekt, alsof het al jaren in een zak had gezeten. Hij fronste en keek me weer aan.

”Wat staat hierop?” vroeg hij, zijn stem laag en zonder emotie.

Ik haalde mijn schouders op. ”Ik... weet niet. Het is mij gegeven.”

De agent knikte, maar ik wist niet of hij me begreep, laat staan me geloofde, hij keek zo sceptisch. Hij draaide het blad om, hield het tegen het licht, alsof het een geheim verborg dat hij eruit kon trekken. ”Dit lijkt heel officieel,” mompelde hij meer tegen zichzelf dan tegen mij, op een wel heel cynisch toontje.

Daarna keek hij me weer aan, zijn blik iets zachter. ”En waar ga je heen in Brussel?”

”Blad van papier Duitsland,” zei ik en wees naar de notitie met het gekrulde schrift dat ik ook niet volledig kon ontcijferen.

Hij zuchtte, vouwde alles zorgvuldig op, en gaf het terug. ”Luister, je moet dit altijd bij je houden, begrepen? En leer zo snel mogelijk wat er op die papieren staat. Het kan belangrijk zijn.”

Ik knikte driftig, dankbaar dat hij me niets kwalijk leek te nemen, dankbaar dat hij me niet begon te schoppen om

gelijk welke reden, maar net toen ik dacht dat het gesprek voorbij was, boog hij zich iets dichter naar me toe. "Wat doe je eigenlijk in Verviers? Brussel ligt de andere kant op."

Daar had ik geen antwoord op. Hoe legde ik uit dat ik hier alleen was omdat ik in de verkeerde trein was gestapt, de taal van de conducteur niet had begrepen, en te laat had ingezien dat ik de verkeerde richting op ging? "Ik zoek Duitsland," sprak ik plechtig. "Brussel."

De agent leunde achterover, zijn blik meer onderzoekend dan vijandig. Hij pakte zijn radio en zei iets wat ik niet kon verstaan.

'Zou dat nu over mij gaan?' vroeg ik mezelf af.

Daarna draaide hij zich weer naar mij. "Oké. Ik ga je niet aanhouden, maar blijf niet rondhangen. Vind de juiste trein en ga naar Brussel. Begrijp je? Brussel in België. Behelgieje."

"Ja, Duitsland" antwoordde ik, de opluchting in mijn stem duidelijk. "Dank u."

Hij knikte, en zonder verder iets te zeggen liep hij weg, zijn laarzen klikkend op het trottoir. Ik bleef staan, mijn handen trilden een beetje terwijl ik mijn papieren terug in mijn zakken stopte, de zenuwen denk ik.

Maar ik wist ook dat dit niet de laatste keer zou zijn. Overall in dit land, gelijk waar ik heen ging, ik was nu een

vreemdeling voor eens en voor altijd en zou dat ook altijd blijven, hoeveel nederlandse lessen, hoeveel bezoekjes aan Vervier. Altijd.

Ik zocht het station, en dus dwaalde ik de volgende dag nog steeds door de straten van Verviers. Het was koud, en mijn schoenen voelden zwaarder bij elke stap. Dit stadje, hoe feeëriek en gezellig ook, wilde me precies niet loslaten. Ik had geen idee waar ik heen moest, dus ik bleef maar lopen, telkens dezelfde pleinen en steegjes passerend. Toen zag ik hem weer: de agent van gisteren.

Hij stond aan de overkant van de straat, zijn handen fier aan de gordel waar ook een praatapparaat en een geweer hingen. Zijn blik kruiste de mijne, even bleef hij staan, alsof hij twijfelde. Maar toen stak hij de straat over, zijn laarzen datzelfde ritmische klikkende geluid op de kasseikopjes. Hij hield halt vlak voor me, groot en onwankelbaar als een boom.

”Jij alweer,” zei hij, niet echt boos, meer vermoeid. ”Heb je Brussel al gevonden?”

Ik schudde mijn hoofd, te beschaamd om te antwoorden. Hij zuchtte en gebaarde dat ik hem moest volgen. Zonder iets te zeggen liep ik achter hem aan, door straten die ik niet kende, naar een gebouw dat eruitzag als een station. Het was

er druk, mensen liepen gehaast in en uit, terwijl anderen in dikke, dure jassen op banken zaten te wachten, alle vijf de reizigers.

De agent liep naar een balie, waar een andere man in uniform achter een computer zat. Hij sprak snel, zijn stem laag maar vastberaden. Af en toe wees hij naar mij, wat me ongemakkelijk maakte, en wees daarna in de richting waarin ik moest. De man achter de balie knikte, typte iets in, en na een paar minuten overhandigde hij een kaartje.

”Hier,” zei de agent, terwijl hij het ticket naar mij uitstak. ”Dit is een treinticket naar Brussel. Je hoeft niets te betalen. Maar luister goed,” vervolgde hij, bromde hij. ”Ik regel dit omdat het de juiste plek is voor jou, en omdat... nou ja, laten we zeggen dat we hier niet zijn ingericht op... vreemdelingen. Snap je? De mensen hier hebben weinig begrip, weinig mogelijkheden ook om je te helpen.”

Ik knikte. Zijn woorden hadden een dubbele toon, maar hij bleef beleefd, zelfs vriendelijk. Misschien zag hij in mij niet alleen een vreemdeling, maar ook iemand die gewoon verloren gelopen was.

”De trein vertrekt over een uur,” zei hij terwijl hij naar een bank wees. ”Ga zitten. Blijf wachten. Geen rondlopen meer. Begrijp je?”

”Ja,” zei ik zacht. ”Dank u.”

Hij knikte, draaide zich om en liep weg, zijn rug recht en stevig. Terwijl ik daar zat, het ticket stevig in mijn hand, voelde ik een vreemde mix van schaamte en opluchting. Schaamte omdat ik iemand nodig had om me naar de trein te brengen. Opluchting omdat iemand zich toch genoeg om me had bekommerd om me belangeloos te helpen.

Toen de trein eindelijk kwam, stapte ik in, het ticket stevig in mijn hand. De agent stond aan het perron, zijn armen over elkaar. Hij keek me nog één keer aan, een kleine knik van zijn hoofd, ik wuifde uitgebreid naar hem bij wijze van bedankje en daar gingen we: tsjoeketsjoeke tuut tuut op weg naar Duitsland.

Twee dagen later. Ik lag op mijn rug, het dekbed naast me in een slordige hoop geschoven, in het asielcentrum in Brussel of hoe het hier ook heette, op de tweede verdieping van het asielcentrum, en stonk als een lichtekooi. Ik had al dagenlang niet meer gedoucht maar ja, wie zou dat willen doen in dit opvangcentrum?

De douches hier waren amper die naam waard, ze leken me eerder een labo waar men experimenten in menselijk uithoudingsvermogen uitoefende. De eerste keer dat ik de kleedkamer binnenkwam, sloeg de geur me bijna achterover: een mengsel van schimmel, vocht, en een scherpe ammoniaklucht waarvan ik alleen maar kon hopen

dat het ontsmettingsmiddel was. Het leek me dat er iets in het afvoerputje was gaan wonen en nu trachtte te ontsnappen?

De muren, ooit wit als parelmoer, nu bedekt met vlekken in alle tinten tussen geel en bruin, bruin en groen, groen en zwart, en alles wat er tussen zat.

Kleine zwarte stipjes – schimmel, zonder twijfel – nestelden zich tussen de voegen van de tegels, ze voelden zich daar thuis, zeiden ze me. Het plafond had waterkringen die eruitzagen als kaarten van onbekende continenten, en af en toe hoorde je een zachte druppel vallen in een van de verstopt ogende afvoerputjes.

De vloer was het ergst. Je zag direct dat deze al decennia niet goed schoongemaakt was of niet meer proper te krijgen viel. Een vettige film bedekte de tegels, en als je niet uitkeek, gleden je bijna uit, zelfs met sokken aan. Dat was ook het hygiënisch advies hier: hou je sokken aan om te douchen, alsof dat dat de bacteriën zou tegen houden.

Hier en daar lagen verloren haren, lang en kort, nat en opgedroogd, alsof ze op wonderlijke wijze tegen de natuurwetten in op willekeurige plekken hadden weten te landen.

De douchekoppen – of wat daarvan over was – zaten vaak verstopt of spugden water in onvoorspelbare richtingen

zodat je je kont al dansend op één been moest inzepen om de straal te kunnen volgen. Sommige koppen leken het opgegeven te hebben en gaven slechts een miezerig straaltje, terwijl anderen een krachtige, chaotische straal naar beneden stortten die meer weg had van een waterval, voor elk wat wils.

Onder elke douche lag een waterplas die nooit leek te verdwijnen, ondanks dat de vloer schuin naar de afvoer toe liep. Die plassen waren een dof grijze brij die fungeerde als filter voor de restanten van ieders zweet, zeep, en misschien nog wat lichaamssappen, zodat die zeker hier in de douche bleven rondspoken en de volgende er zijn dikke teen in zou ronddraaien op een onbewust moment.

En dan waren er nog de wanden van de douchehokjes, besmeurd met een soort vlekken die je maar beter niet nader inspecteerde. Hier en daar waren er woorden en tekeningen in de aanslag gekrast, zo met de vinger, men had niet eens een viltstift nodig, waarschijnlijk uit pure verveling of wanhoop. *'Fuck life'*, stond op een van de muren gekrabbeld, en ik had het niet kunnen weerleggen.

Een douche nemen was geen ritueel van opfrissen; het was een kwestie van overleven. Je stapte snel naar binnen, hield je adem in, raakte zo min mogelijk oppervlakken aan, en bad tot slot dat je geen voetschimmel of iets ergers opliep.

